

Analyzing the Consequences of Border Establishment and Border Policies on the Settlements of Border Region. A Case Study of Iran-Afghanistan Border Villages (Yazdan, Kaboodeh, and Nazarkhan farm)

ARTICLE INFO

Article Type

Original Research

Authors

Alamdar E.^{*1} PhD,
Rasti O.² PhD,
Zarghani S.H.³ PhD

How to cite this article

Alamdar E, Rasti O, Zarghani S.H. Analyzing the Consequences of Border Establishment and Border Policies on the Settlements of Border Region. A Case Study of Iran-Afghanistan Border Villages (Yazdan, Kaboodeh, and Nazarkhan farm). Political Spatial Planning, 2019;1(4):189-200.

¹Political Geography Department, Humanities Faculty, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

²Geography Department, Humanities Faculty, University of Birjand, Birjand, Iran

³Geography Department, Letters & Humanities Faculty, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

*Correspondence

Address: Political Geography Department, Humanities Faculty, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
Phone: +98 (21) 82883636
Fax: +98 (21) 82883636
s.alamdar@modares.ac.ir

Article History

Received: November 6, 2017

Accepted: May 27, 2018

ePublished: December 21, 2019

ABSTRACT

The formation of the border and the establishment of a border line between the two countries have political, economic and cultural-social consequences and impacts, especially at local and border settlements level. In this research, the consequences of the border establishment, border policies, and the plan to strengthen border guard (Forces) at several points of settlements such as Yazdan, Kaboodeh, and Nazarkhan have been discussed. This descriptive-analytical research, based on library and field pieces of information/findings seek to investigate the formation process of eastern borders within South Khorasan province and also the developments that during about six decades have taken place in these areas. The results of researchers showed that the determination and establishment of this border caused that some border villages such as Kaboodeh and Yazdan placed on this side of the border, and Nazarkhan was placed on the Afghan side. The consequences of these border policies have led to evacuation and destruction of border villages such as Kaboodeh and Yazdan, along the Nomads resettlement plan and security, and also their inhabitants were resettled in the Barenjgan city; in the other hand, Nazarkhan farm across the border has now changed into a linear village with a population of over 5 thousand people. The evacuation of these border villages along with the border privacy delimitation project, and also the forced migration of its residents to a new location has resulted in tensions between old residents and new immigrants in addition to causing discontent between borderers.

Keywords Border; Border Arbitration; Border Function; The Settlements of Border Regions

CITATION LINKS

[1] The foundations of political ... [2] Political Geographie and ... [3] Political geography of borders of ... [4] Principles and concepts of ... [5] Frontier amirs and Eastern borders of ... [6] Khorasan borders with neighboring ... [7] Political geography of ... [8] Goldsmith's borderline contract and its political-security effects, lost ... [9] Border challenges between Iran and Afghanistan in Reza Shah ... [10] Boundary politics and international boundaries of ... [11] Explaining the Obstacles to the Optimal Administration of Iranian-Pakistani ... [12] The preincipals of sociopolitical ... [13] Spatial planning strategies of border areas in the first to fifth economic, social, and cultural development plans of the Islamic Republic of ... [14] New Trends in Political ... [15] Explanation of evolutions border in the political ... [16] The position and impact of boundary regions spatial planning in programming system ... [17] Survey of Border Regions according to SWOT Model ... [18] Political geography and ... [19] Geopolitical factors effective on role and function of the international boundaries with emphasis on the borders ... [20] An introduction to international border ... [21] Geography of border with emphasis on borders of ... [22] Territorial boundary management ... [23] Fractionation of place of residence in border areas by using TOPOSIS ... [24] Explanation of effective indicators in border ... [25] The Law of the Fifth Five-Year Development Plan of the Islamic Republic of Iran ... [26] The approval law of Turkish government's decision to limit the limits of Iran and ... [27] The Middle East and North Africa: A political ... [28] Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census ... [29] Effects of economic and social the settlement designs to nomads ... [30] Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census ... [31] Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing ... [32] Iran Statistical Center, Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census 2006 [33] Statistical Center, Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing ... [34] Central Statistics Office of Afghanistan. Settled population of country by provinces and sex for 2006-2009 ...

تحلیل پیامدهای استقرار مرز و اجرای طرح‌ها و سیاست‌های مرزی نمونه موردی روستاهای مرزی ایران و افغانستان (یزدان، کبوده و مزرعه نظرخان)

اسماعیل علمدار* PhD

گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

عمران راستی PhD

گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

سیدهای زرقانی PhD

گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

شکل‌گیری مرز و استقرار خط مرزی بین دو کشور، دارای پیامدها و آثار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی به خصوص در سطح محلی و سکونت‌گاه‌های مرزی است. بر این اساس، ممکن است شکل‌گیری مرز و اجرای سیاست‌های مرزی یک حکومت منجر به توسعه اقتصادی- اجتماعی مناطق و سکونت‌گاه‌های مرزی شود یا برعکس ترسیم مرز مانعی در فرآیند توسعه تاریخی منطقه مرزی باشد. مرزهای ایران و همسایگان طی زمانی نسبتاً طولانی و براساس قراردادهای، معاهدات و حکمیت‌های مختلفی تعیین و ترسیم شد. این پژوهش با روش توصیفی- تحلیلی و با استناد به اطلاعات و یافته‌های کتابخانه‌ای و میدانی به دنبال بررسی فرآیند شکل‌گیری مرزهای شرقی در محدوده استان خراسان جنوبی و تحولاتی است که در طی حدود چهار دهه در این مناطق صورت گرفته است. بخشی از مرزهای شرقی ایران، از جمله مرزهای استان خراسان جنوبی در سال ۱۹۳۵ توسط حکمیت *فخرالدین آلتای* تعیین و ترسیم شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، تعیین و ترسیم این مرز موجب شد برخی از سکونت‌گاه‌ها و روستاهای مرزی مانند کبوده و یزدان در این سوی مرز و نظرخان در سمت افغانستان قرار گیرد. این سکونت‌گاه‌ها طی چهار دهه گذشته دارای تحولات و تغییرات مختلفی شده‌اند به نحوی که روستاهای مرزی چون کبوده، یزدان و غیره در راستای طرح اسکان عشایر و امنیت مرز تخلیه و تخریب شده و ساکنان آنها در روستای بارنجگان اسکان داده شده‌اند و از طرفی مزرعه نظرخان در آن سوی مرز در حال حاضر تبدیل به یک روستای خطی با جمعیتی بالغ بر ۷ هزار نفر تبدیل شده است. تخلیه این روستاهای مرزی در راستای طرح تعیین حریم برای مرز و کوچ اجباری ساکنان آن به مکان جدید ضمن بروز نارضایتی مرزنشینان، موجب بروز تنش‌هایی نیز بین ساکنین قدیمی و مهاجرین جدید شده است. همچنین از تحولات مثبت صورت گرفته در محدوده مورد مطالعه می‌توان به ایجاد بازارچه مرزی یزدان اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها: مرز، حکمیت مرزی، کارکرد مرز، سکونت‌گاه‌های مناطق مرزی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۸/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۳/۰۶

*نویسنده مسئول: s.alamdard@modares.ac.ir

مقدمه

مرزهای سیاسی مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی یک واحد متشکل سیاسی از واحدهای دیگر است. خطوط مرزی خطوطی اعتباری و قراردادی هستند که به منظور تعیین حدود یک واحد

سیاسی روی زمین مشخص می‌شوند. بنابراین مرزها از بحث‌های اصلی و مهم جغرافیای سیاسی به شمار می‌روند^[1]. انسان برای مشخص‌سازی پیرامون جولانگاه خود، آن‌گونه که با گستره جولانگاه همسایه تداخل نیابد، ناچار به تعیین خطوطی قراردادی در بخش پایانی پیرامون محیط زیست یا قلمرو خود است. گونه گسترش‌یافته این مفهوم خط پیرامون است که بخش پایانی جولانگاه یک ملت را مشخص می‌سازد و جنبه‌ای سیاسی پیدا نموده و "مرز" خوانده می‌شود^[2]. شکل‌گیری و استقرار مرزهای بین‌المللی، آثار و پیامدهای مختلفی بر مناطق مرزی در دو سوی مرز به دنبال داشته است. با توجه به سطح توسعه کشورها و همچنین نوع سیاست‌ها و طرح‌های اجرا شده در مناطق مرزی، شاهد ایجاد دو فضای متفاوت در مناطق مرزی هستیم. از همین رو، روند تعیین و تحدید مرزها و به‌ویژه تاثیر شکل‌گیری مرز بر مناطق مرزی دو کشور از جمله موضوعات مهم در جغرافیای سیاسی و مطالعات مرزی است.

ایران به دلیل همسایگی با ۱۵ کشور دنیا دارای مرزهای طولانی است که بسیاری از آنها مرزهای تحمیلی و بالقوه دارای ظرفیت تنش هستند و برخی از آنها نیز به دلیل جنگ‌ها و درگیری‌های داخلی کشورهای همسایه، ناامن شمرده می‌شوند^[3]. مرزهای شرقی ایران جمعاً به طول ۱۹۲۳ کیلومتر شامل ۹۴۵ کیلومتر مرز مشترک با افغانستان و ۹۷۸ کیلومتر مرز مشترک با پاکستان است که ترکیبی از مرزهای خشکی، رودخانه‌ای، دریاچه‌ای و کوهستانی است^[4]. تحدید و تعیین مرزهای خاوری ایران حاصل شش حکمیت و یک توافق‌نامه است؛ که دو مورد از حکمیت‌ها مربوط به مرز خراسان با افغانستان و ۴ حکمیت و یک توافق‌نامه مربوط به مرز سیستان و بلوچستان با همسایگان شرقی است. تحدید حدود مرزهای خراسان رضوی و جنوبی امروزی با افغانستان حاصل دو حکمیت "مک‌لین" و "آلتای" بوده است. بدین شرح که ابتدا یک قسمت از مرزهای خاوری ایران یعنی مسیر بین دهانه ذوالفقار (نقطه مشترک مرزی ایران، روسیه و افغانستان) تا دشت هشتادان و مسیر خط القعر رودخانه هریرود توسط یک حکم انگلیسی به نام ژنرال مک‌لین (که در سال ۱۸۸۶ سرکنسول بریتانیا در مشهد بود) تعیین حدود شد. او کارش را از آوریل ۱۸۸۸ در دشت هشتادان شروع کرد و در سال ۱۸۹۱ به پایان برد و نسخه‌ای از خلاصه کار را به همراه نقشه خط مرزی تسلیم حکومت هند کرد^[5]. مرز تعیین شده به طول ۹۶ کیلومتر، از دهانه ذوالفقار شروع می‌شود؛ از خط القعر هریرود گذشته و به کال‌کله می‌رسد. خط مرزی سپس از وسط دشت هشتادان و قریه گرگ‌آباد در خاک ایران عبور کرده به کوه یال‌خر ختم می‌شد. در این فاصله ۳۹ علامت مرزی با ذکر شماره نصب شده است^[6].

به دنبال بروز اختلافات مرزی بین ایران و افغانستان (در جنوب علامت شماره ۳۹ و در امتداد کار ژنرال مک‌لین تا علامت شماره ۹۵ در سیاه‌کوه، آخرین نقطه حکمیت مک‌ماهون، که محدوده مرزی در این بخش چندان مشخص نبود)؛ دولت‌های ایران و افغانستان موافقت کردند ترکیه در این مساله حکمیت کند. در اجرای این

کشورهای آسیایی و آفریقایی، استعمار و جهانگیری ممالک اروپایی در قرن ۱۹ بوده است. به موجب حکمیت‌های گلداسمیت، مک‌نیل و مک‌ماهون ژنرال‌های انگلیسی که مناطق سرحدی ایران و افغانستان را تعیین کردند، آنها با زیرکی هرچه تمام‌تر موارد اختلاف برانگیز و حساسی مانند تعیین دقیق حوضه آبریز هیرمند را حل نشده به جا گذاشتند تا گاهی به اختلافات دو کشور همسایه منجر شود و همیشه بهانه‌ای برای ایجاد اختلاف و نزاع دو طرف وجود داشته باشد. این مناقشات به ضرر طرفین بوده و همواره ثالثی در این میان سود برده است. در تمام روند تاریخی، مساله هیرمند و احاله حل و فصل آن به خارجیان، دخالت و آرای آنها همواره به ضرر ایران بوده و افغان‌ها نیز در مقابل آنچه به آنها تعلق گرفته، دانسته یا ندانسته امتیازات بیشتری به خارجیان ذی‌دخل واگذار کرده‌اند. به عبارت دیگر این مناقشات به ضرر طرفین بوده و همواره ثالثی در این میان سود برده است. در واقع اختلاف موجود مبتنی بر یک سلسله عوامل سیاسی، روانی و تاریخی بوده است که هر یک به نوبه خود می‌تواند موجبی بر سرسختی دولت افغانستان، در اتخاذ روشی انعطاف‌ناپذیر در مقابل ایران باشد، همچنان که در گذشته نیز بوده است [8].

کریم سلیمانی دهکردی و معصومه نیرآبادی در پژوهشی تحت عنوان "چالش‌های مرزی ایران و افغانستان در دوره رضاشاه" به اختلافات بر سر تعیین مرزها، ناآرامی و ناامنی در مرزها، مساله رود هیرمند و مشکل مهاجرت اتباع دو کشور به شهرهای مرزی یکدیگر در دوره رضاشاه پرداخته است. یافته‌های این پژوهش با استفاده از روش تاریخی و همچنین با مطالعه تطبیقی اسناد آرشیو وزارت امور خارجه و سازمان ملی اسناد ایران نشان می‌دهد این دو کشور به‌رغم اشتراک‌ها و صمیمیت در روابط، در برخی مسایل دچار اختلاف‌های عمیق و تاریخی بوده‌اند. اگرچه در مقاطع مختلف اقدام‌های مهمی برای رفع آنها صورت گرفته است؛ با این حال دوباره بروز می‌کرده و به‌صورت مسایل حل‌ناشده باقی مانده است [9].

پیروز مجتهدزاده در کتابی تحت عنوان "سیاست‌های مرزی و مرزهای بین‌المللی ایران" که توسط دکتر حمیدرضا ملک‌محمدی ترجمه شده، به بیان مسایل مرزی ایران اعم از مرزهای شمالی، جنوبی و شرقی، غربی پرداخته است. در این کتاب علاوه بر بررسی و استناد به قراردادهای و حکمیت‌های مرزی به تشریح مراحل تکوین و تکامل مرزهای ایران از زمان‌های گذشته تا به اکنون پرداخته است. در این کتاب پژوهشگر با حقایقی از مجموعه مسایل مربوط به سیاست‌های جغرافیایی ایران و روابط با همسایگان و چگونگی حفاظت و عدم حفاظت درست حق و حقوق سرزمینی ایران آشنا شده و خواننده راهنمایی می‌شود که چگونه باید از حق و حقوق سرزمینی کشورش در آینده حفاظت کند [10].

چارچوب نظری پژوهش

مرزهای سیاسی خطوطی اعتباری و قراردادی هستند که به‌منظور تحدید حدود یک واحد سیاسی روی زمین مشخص می‌شوند [1]. مرزهای بین‌المللی به‌عنوان خطوطی که موجودیت سیاسی را از

قرارداد دولت ترکیه سیپه‌دفترالدین آلتای را به‌همراه هیات‌های از مستشاران و نقشه‌برداران به منطقه اعزام کرد. آلتای کار خود را در سال ۱۹۳۴ پس از دیدار با مقامات بلندپایه دو کشور شروع کرد و گزارش خود را در ۱۵ ماه مه ۱۹۳۵ در آنکارا به سفرای کشورهای ایران و افغانستان تحویل داد. به‌دنبال صدور رای حکمیت آلتای که مسیر مرزی از موسی‌آباد تا سیاه‌کوه را شامل می‌شد، کمیسیون مشترک نشانه‌گذاری در سال ۱۹۳۶ تشکیل شد و خط مرزی را علامت‌گذاری کرد [7]. این آخرین قطعه از مرزهای خاوری ایران بود که تحدید حدود شد و از طرفی می‌توان آن را جوان‌ترین مرز خشکی ایران با همسایگان قلمداد نمود. استقرار این مرز موجب جدایی روستاها و سکونت‌گاه‌های مرزی چون کبوده، یزدان و نظرخان در دو سوی مرز شد. طی سه دهه گذشته و با تحولات سیاسی در دو کشور و به‌ویژه اتخاذ سیاست‌های مختلف مدیریت مرز توسط ایران این روستاهای مرزی با تحولات مختلفی روبه‌رو گشته است به‌نحوی که نسبت به سه دهه گذشته دچار تغییرات اساسی شد؛ موضوعی که این پژوهش به دنبال بررسی آن است.

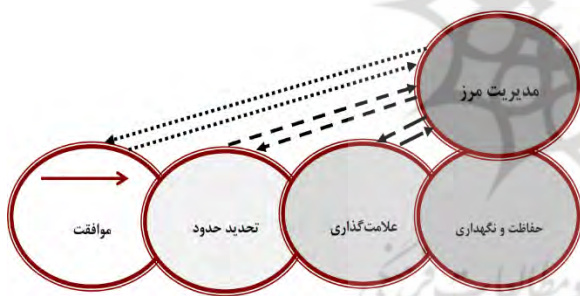
روش تحقیق

پژوهش حاضر از حیث ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی است. این پژوهش به‌دنبال پاسخ به این سؤال است که شکل‌گیری مرز ایران و افغانستان و سپس اتخاذ سیاست‌های مدیریت و کنترل مرز از سوی دو کشور چه تاثیری بر سکونت‌گاه‌های مرزی داشته است. برای بررسی سؤالات فوق ابتدا فرآیند شکل‌گیری مرز در محدوده مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. سپس برای اطلاع از سیر تحولات این سکونت‌گاه‌ها طی چند دهه قبل، از منابع کتابخانه‌ای و دیجیتالی همچون دایره‌المعارف‌ها، فرهنگ آبادی‌ها، سرشماری‌های نفوس و مسکن، نقشه‌های مختلف و آمارهای جمعیتی مربوط به آن استفاده شد. همچنین در تکمیل فعالیت‌های پژوهشی بازدید از مناطق مرزی ذکرشده به عمل آمد تا بتوان از نزدیک پیامدهای استقرار مرز و سیاست‌های مرزی را بررسی نمود.

پیشینه تحقیق

در رابطه با موضوع حکمیت‌های مرزی در ایران، بالاخص تاثیرات آن بر سکونت‌گاه‌های مرزی تحقیقات زیادی در کشور صورت نگرفته است. غالب این پژوهش‌ها با توصیف و تفسیر این حکمیت‌های مرزی همراه بوده است. پژوهش‌هایی که در این زمینه یا مشابه با این موضوع در ایران صورت گرفته است در ادامه به آن اشاره می‌شود. سیده‌فصه جعفرنژاد شورکائی در پژوهشی تحت عنوان "قرارداد مرزی گلداسمیت و آثار سیاسی-امنیتی آن / آب‌های ازدست‌رفته" به‌دنبال بررسی پیامدهای سیاسی امنیتی این حکمیت مرزی بوده است. او در این پژوهش با بررسی تاریخی روند انعقاد این حکمیت و مطالعه اسناد مربوط به آن به این نتیجه رسیده است اختلاف میان ایران و افغانستان بر سر آب هیرمند، از تاریخ تقسیم سیستان ایجاد شده است و اصولاً علت اصلی این اختلاف نیز مانند سایر اختلافات میان

با تشکیل کمیسیون‌های دوجانبه یا چندجانبه مرزی به ایجاد رویه‌های قانونمند برای حفظ و نگهداری مرزهای علامت‌گذاری شده اقدام می‌شود که از جمله آن می‌توان به اتخاذ روش‌های استفاده از آب و راه‌های آبی در نواحی مرزی و غیره اشاره کرد. لازم به ذکر است به عقیده برخی صاحب‌نظران، می‌توان بر مراحل چهارگانه فوق، مرحله پنجم را نیز تحت عنوان "مدیریت مرز" افزود. همان‌گونه که در شکل ۱ نشان داده شده است، از آنجایی که مرحله چهارم بیشتر بر جنبه‌های کنترلی مرزها تاکید دارد نه مدیریت کردن آن، این مرحله را "حفاظت و نگهداری" از مرز باید نام داد و مرحله بعدی یعنی مرحله پنجم تکامل مرزها که همراه با گسترش همکاری‌های دوجانبه و وابستگی‌های دو همسایه به یکدیگر، استفاده بهینه از منابع مشترک مرزی و غیره است و با توسعه جهانی‌شدن‌ها و ارتباطات و وابستگی رو به گسترش کشورها به یکدیگر توسعه یافته است، را مدیریت مرز نامید. البته نکته مهمی در زمینه مدیریت مرزها وجود دارد که باید ذکر کرد و آن این است که در روند تکامل مرزها از مرحله اول یعنی موافقت تا مرحله چهارم یعنی حفظ و نگهداری هر مرحله با توسعه و تکامل به‌نوعی جایگزین مرحله قبل می‌شود اما چیزی که مرحله پنجم را از سایر مراحل متفاوت می‌سازد این است که مدیریت مرز از مرحله اول یعنی موافقت به‌صورت در سایه وجود داشته و با تکامل مرز، روند تکاملی پیدا کرده تا این که به‌صورت یک مرحله تکامل‌یافته جانشین مرحله چهارم می‌شود [22].

جان پرور، ۱۳۹۱: ۲۷

شکل ۱) مراحل تکامل خط مرزی

سکونت‌گاه‌های مرزی را می‌توان اجتماع کوچک تعریف کرد که دارای دو نوع روابط و عملکرد سرزمینی و بین‌سرزمینی هستند. ساکنان آن برای زندگی و فعالیت، علاوه بر بهره‌گیری از امکانات و منابع خودی یا درون‌سرزمینی به امکانات دیگر یا برون‌سرزمینی نیز نظر دارند. به تعبیری دیگر می‌توان گفت که روستاهای مرزی مکان و فضای سکونت دائمی و نیز فعالیت بخشی از مردم یک سرزمین واقع در عمق نوار مرزی (منطقه مرزی) هر کشور است که در چارچوب یک حکومت و رژیم سیاسی معین زندگی می‌کنند [23]. کشورها متناسب با ویژگی‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق مرزی و همچنین شرایط ژئوپلیتیکی در کشورهای همسایه برای مدیریت و کنترل مرزهای خود از سیاست‌ها و

یکدیگر جدا می‌کنند دارای اهمیت ویژه‌ای هستند و کشورها تلاش زیادی برای کنترل آنها انجام می‌دهند [11]. مرزهای بین‌المللی از آن جهت اهمیت دارند که مشخص‌کننده قلمرو حاکمیت و فرمانروایی دو نظام سیاسی هستند [12]. این پدیده در شکل‌دهی مناسبات سیاسی و اقتصادی میان حکومت‌ها نقش برجسته‌ای به عهده دارند [13]. صاحب‌نظران و کارشناسان نقش‌ها و کارکردهای متفاوتی برای این پدیده مانند تحدید حدود منطقه اعمال قدرت حکومت [14]، ایجاد و تقویت وحدت سیاسی و شکل‌دهی به مناسبات سیاسی و اقتصادی میان دولت‌ها [1] در نظر گرفته‌اند. اثبات حقوقی یا فیزیکی یک دولت بر یک قلمرو خاص بازتابنده قلمرو حاکمیت سیاسی یک دولت بوده و مطابق قواعد خاص در مقابل حرکت انسان، انتقال کالا و نشر افکار مانع ایجاد می‌کند [15]. مانع دفاعی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در گذشته و تا چند دهه پیش و حدوداً تا پایان دوران جنگ سرد، نشانگر اقتدار ملی، محدوده اعمال حاکمیت و حفظ امیت ملی از تجاوزات خارجی بود [16]. مناطق مرزی محل تلاقی دو پدیده نامنی و توسعه‌نیافتگی در مناطق پیرامونی است [17] این پدیده در شکل‌دهی مناسبات سیاسی و اقتصادی میان حکومت‌ها نقش برجسته‌ای به عهده دارند [13]. به عقیده برخی از صاحب‌نظران مهم‌ترین کارکرد مرز کنترل تعاملات میان دو کشور است که ضمن به ارمغان آوردن امنیت برای آنها منافع ملی‌شان را نیز تأمین می‌کند [18]. در یک نگرش کلی کارکرد و نقش‌های مختلف مرزهای بین‌المللی را می‌توان در قالب دو گروه شامل کارکرد دفاعی-بازدارندگی و کارکرد ارتباطی-تجاری طبقه‌بندی کرد [19].

مراحل تعیین و تکامل خط مرز: از زمانی که حکومت‌های سرزمینی به وجود آمده‌اند، مرز مفهوم امروزی خود را یافته و منطقه سرحدی نیز جای خود را به خط مرزی داده است. ازدیاد روزافزون جمعیت و نیاز فزاینده مردم به منابع طبیعی، موجب شده که حکومت‌ها در تعیین و علامت‌گذاری خطوط مرزی خود دقت کنند و مرزها تا حد ممکن کم‌ترین فضا را اشغال کنند. کارشناسان چهار مرحله را در تعیین و استقرار خط مرزی تعیین کرده‌اند [20].

در مرحله اول که به مرحله موافقت معروف است در این مرحله منطقه از نظر سیاسی تقسیم می‌شود و شکل عمومی کشورها به وجود می‌آید. در این مرحله پدیده‌های مشخص جغرافیایی مثل کوه و رود یا خطوط مدارات و نصف‌النهارات به‌وسیله خطوط مستقیم به یکدیگر متصل می‌شود. مرحله دوم تحدید حدود نام دارد که در این مرحله موضع‌های خاصی برای مرزها انتخاب و نقشه‌برداری می‌شود و این امر مستلزم دارابودن اطلاعات دقیق جغرافیایی از منطقه‌ای است که در مرحله اول در دسترس نیست [21].

مرحله سوم علامت‌گذاری است که در این مرحله خط مرزی تحدید حدود شده، روی زمین پیاده و علامت‌گذاری می‌شود [1]. برای علامت‌گذاری مرز ممکن است از تیرک‌ها، ستون‌ها، میله‌ها یا در مناطق حساس از مانع سیمی و در موارد نادر از دیوار استفاده شود و در نهایت مرحله چهارم اداره موثر مرز است که در این مرحله معمولاً

مرزبانی، به‌کارگیری بسیج و نیروی مردمی است. هر گونه اقدام در مرزها و مناطق مرزی براساس برنامه و شاخص‌های مندرج در این طرح صورت می‌پذیرد.

ماده ۲۰۴- در راستای ارتقا و تقویت اقتصاد و معیشت مرزنشینان با رعایت ملاحظات و تامین امنیت پایدار مناطق مرزی، دولت حمایت مالی و حقوقی لازم را از استقرار صنایع و شکل‌گیری تعاونی‌های مرزنشینان و حق بهره‌برداری از زمین‌های مستعد کشاورزی و استفاده حداکثری از منابع طبیعی و گردشگری در مناطق مرزی به عمل می‌آورد.

اگرچه در مواد فوق هر دو رویکرد امنیتی- انتظامی و توسعه‌گرا مدنظر است اما به‌دلیل ویژگی‌های خاص مناطق مرزی شرق ایران و تداوم بی‌ثباتی سیاسی در افغانستان و پیامدهای منفی آن از جمله قاچاق انسان، قاچاق مواد مخدر، شرارت و غیره در محدوده مورد مطالعه این پژوهش رویکرد امنیتی- انتظامی غلبه داشته است به‌نحوی که در سال‌های اخیر با تعیین حریم و منطقه ممنوعه روستاها و سکونت‌گاه‌های مرزی تخلیه و مرزنشینان به عمق نوار مرز منتقل شده‌اند موضوعی که در مورد روستاهای کبوده و یزدان کاملاً صدق می‌کند.

یافته‌ها

تعیین مرز توسط کلتای و وضعیت جغرافیایی محدوده مرزی: سرحد بین ایران و افغانستان از ۳۵/۳۷ تا ۲۹/۵۰ درجه از شمال به جنوب تقریباً به طول ۹۴۵ کیلومتر امتداد یافته است. قسمت شمالی آن که تقریباً ۱۶۵ کیلومتر است؛ چهل‌وپنج سال قبل، از طرف ژنرال انگلیسی موسوم به *ماکلین* و بعد یک قسمت دیگر آن که بیش از ۲۷۵ کیلومتر در انتهای جنوبی طرف سیستان واقع است توسط *کنتل* *ماکماهون* انگلیسی تحدید شد. سرحدی که از طرف *ماکلین* تحدید شده به علامت نمره ۳۹ واقع در درجه ۳۴/۲۰ و سرحدی که به توسط *کنتل* *ماکماهون* در سپاه‌کوه واقع در درجه ۳۱/۳۰ تحدید شده عمل می‌شود. قسمتی که تقریباً ۳۷۵ کیلومتر می‌شود و بین این دو منطقه واقع است تحدید نشده و راجع به تعیین و تحدید قسمت مزبور است که به ما ماموریت داده شده است [26].

همان‌طور که در نقشه ۱ محدوده جغرافیایی حکمیت‌های صورت‌گرفته در مرزهای شرقی ایران را نمایش داده است؛ وضعیت جغرافیایی منطقه سرحدی از شمال به جنوب به قرار ذیل است: سرحد مشترک بین افغانستان و ایران از ذوالفقار شروع شده و از دشت اسلام‌قلعه و هشتادان عبور کرده و در طرف جنوب دره هریود را تعقیب می‌نماید. دشت اسلام‌قلعه به‌وسیله هریود و دشت هشتادان به‌وسیله چندین رشته قنات که ساختمان آنها قدیمی بوده و به‌واسطه چاه‌ها آب به آن می‌رسد مشروب می‌شوند منطقه مزبور دارای قراء و اراضی مزروعی بوده و عده عشایر چادرنشین در آنجا خیلی زیاد نیست. بعد یک رشته‌کوه‌های کوچکی از مشرق به مغرب امتداد پیدا کرده و در میان آنها دره‌ها و مناطق غیرمسکونی وجود دارد. بین قراء ایرانی و قراء افغانی یک منطقه لم‌بزرع که مساحت

شیوه‌های مختلفی استفاده می‌کنند. براساس راهبردهای مطروحه در زمینه مدیریت و کنترل مرزها و با عنایت به موقعیت مرزها و تحولات فضای داخلی و محیط بیرونی سه نوع مدل مدیریتی برای مرزهای مناطق مرزی ایران قابل طرح است:

الف) مدل مدیریتی نظامی- انتظامی: در این مدل با توجه به نگرش راهبردی به مرزها، بیشتر کنترل و اداره مرزها و مناطق مرزی در اختیار و تسلط نیروها و دستگاه‌های نظامی و انتظامی قرار می‌گیرد. در این شیوه انسداد مرزها با دو روش سنتی (حفرکانال، احداث پاسگاه مرزی، طرح منطقه ممنوعه و غیره) و کلاسیک (استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) و IT، استفاده از رادارهای زمینی و سنجنده‌های فضایی، سیستم‌های تشخیص هویت بیومتریک و غیره) صورت می‌گیرد.

ب) مدل مدیریتی کارکردی و توسعه‌گرا: این مدل بر محور توسعه مناطق مرزی، پویایی و شکوفایی کارکردهای مرزها متمرکز است. در این مدیریت، دستگاه‌ها و وزارت‌خانه‌هایی که در امور مرز و مدیریت آن دخیل و فعال هستند در زمینه‌های مختلف توسعه و عمران در این مناطق می‌توانند دارای نقش باشند.

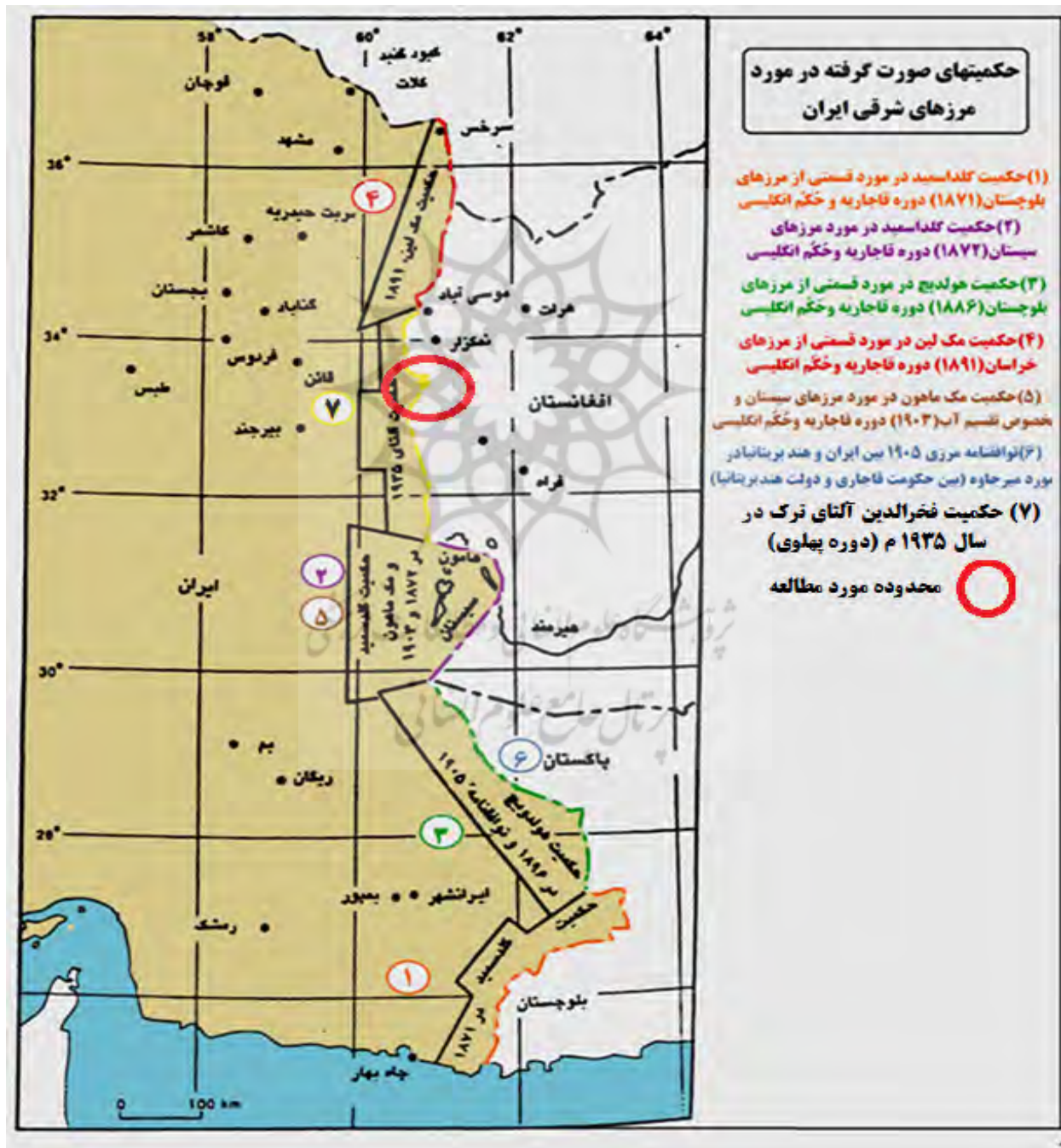
ج) مدیریت همه‌جانبه‌گرا و ترکیبی: این نظام مدیریتی با توجه به بینش همه‌جانبه‌نگری دارای سیاست‌ها و راهکارهای ترکیبی برای اداره مرزها بوده و سعی دارد از راهکارهای مناسب مدیریت‌های نظامی- انتظامی و کارکردی به‌طور هماهنگ استفاده نماید [21]. علاوه بر این از منظر دیگر، مدیریت مرز دارای ابعاد مختلف مدیریت خط مرزی، مدیریت دسترسی، مدیریت امنیتی، مدیریت منابع فرامرزی، مدیریت بحران و مدیریت زیست‌محیطی است [24]. در مرزهایی که فضا امنیتی است عمدتاً موضوع مدیریت امنیتی مرز برجسته‌تر است. فعالیت‌های امنیتی در مرزها وابسته به روابط خارجی، جغرافیا و فرصت‌های اقتصادی است و درک شهروندان بیشتر کشورها از مرزها هنوز به‌عنوان تامین‌کننده امنیت و جلوگیری از تردد غیرمجاز، قاچاق کالا و مواد مخدر، قاچاق انسان، تروریست‌ها و اشرار و تهاجم نظامی است [24].

طرح جامع امنیت مناطق مرزی: طرح جامع امنیت مناطق مرزی با رویکرد امنیتی- انتظامی تدوین شده است و براساس مواد ۲۰۳ و ۲۰۴ فصل هفتم (دفاعی، سیاسی و امنیتی) قانون برنامه پنجم توسعه و تبصره‌های مربوط به آن چنین آمده است [25].

ماده ۲۰۳ "در راستای تامین امنیت پایدار مناطق مرزی و کنترل موثر مرزها، وزارت کشور موظف است با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، دادگستری، اطلاعات و نیروی انتظامی و سایر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های ذی‌ربط طرح جامع امنیت پایدار مناطق مرزی را تا پایان سال اول برنامه تهیه و به تصویب شورای عالی امنیت ملی برساند به‌گونه‌ای که تا پایان برنامه طرح‌های مصوب کنترل و انسداد مرزها به‌صورت کامل اجرا شود". تبصره- طرح جامع شامل کنترل، مدیریت، حریم امنیتی، اقدام‌های عمرانی، انسدادی، اطلاعاتی، علمی، تجهیزاتی، فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی و تقویت

در انتهای جنوبی آن محل یک دریاچه موسوم به دغ‌تندی وجود داشته و در بهار آب‌هایی که از کوه‌های هم‌جوار جاری می‌شود در محل مزبور جمع می‌شود دریاچه مزبور در فصل تابستان خشک می‌شود و بعد اراضی مختصر ارتفاعی پیدا کرده و کوه‌های پست و بلندی که از هم دور هستند، مشاهده می‌شوند. درها به طرف جنوب امتداد پیدا کرده و به دریاچه هامون که در مشرق به‌وسیله دشت لم‌یزرع و در مغرب به‌وسیله کوه‌های مرتفع احاطه شده است منتهی می‌شود. در قسمت‌های سطح این منطقه وسیع ارتفاع متوسط زمین از دریا ۷۰۰ متر بوده در صورتی که ارتفاع پاره از کوه‌ها از ۱۵۰۰ متر متجاوز است [26].

آن قریب ۱۰۰ کیلومتر می‌شود در طرف جنوب واقع است در آنجا دریاچه شور موسوم به نمکسار که در جنوب آن یک جلگه وسیع و دریاچه موسوم به دغ‌پترکان واقع بوده و در دنباله آن یک جلگه دیگر پهناور کم ارتفاعی وجود دارد. از این دشت آخرین سلسله کوه‌ها دارای پست و بلندی که جزو کوه‌های هندوکش است نمایان بوده و به طرف جنوب غربی امتداد پیدا می‌کند محل مزبور یک فرورفتگی بین سلسله‌های کوه‌های انتهایی غربی ایران و کوه‌های افغانستان تشکیل می‌دهد. اختلاف بزرگ موجود بین وضعیت اختصاصی و کوه‌های هر یک از دو طرف کاملاً در جلگه آشکار است بعد دشت لم‌یزرع که ایرانی‌ها دشت ناامید و افغان‌ها دغ‌نمدی می‌نامند در طرف جنوب در یک مساحت بیش از هشتاد کیلومتر امتداد یافته و

نقشه ۱) حکیمت‌های مرزی صورت گرفته در مرزهای خاوری ایران (منبع: نگارندگان)

استان خراسان و آبادی‌های کلاته کبوده و طاهراباد و دارآباد که در نزدیکی هم قرار داشتند در محدوده دهستان گزخت بخش قاینات شهرستان بیرجند استان خراسان قرار داشت. در سال ۱۳۵۵ جمعیت آبادی یزدان ۳۸ خانوار و ۱۸۴ نفر بوده است. این آبادی در آن زمان دارای دبستان، بهره‌مند از خدمات دامپزشکی، پاسگاه ژاندارمری، عامل فروش نفت، فروشگاه تعاونی، مغازه خرده‌فروشی و شرکت تعاونی روستایی بوده است. جمعیت کلاته کبوده نیز در این سال ۲۰ خانوار و ۹۱ نفر و جمعیت طاهراباد نیز ۴ خانوار و ۲۶ نفر بوده است در بین این دو آبادی، روستای کبوده از دبستان بهره‌مند بوده است [28]. بدین ترتیب مشخص می‌شود که در چهار دهه نخست بعد از تحدید حدود مرز، دو آبادی مهم یزدان و کبوده و همچنین سکونت‌گاه‌های کوچکی مانند طاهراباد و دارآباد در نزدیکی کبوده رشد جمعیت را شاهد بوده‌اند. در آمار مربوط به سال ۱۳۶۵ جمعیت یزدان ۲۱۶ نفر و طاهراباد ۳۰ نفر گزارش شده است. در این سال که بعد طبق تقسیمات کشوری جدید هر دو آبادی یزدان و کبوده در محدوده دهستان پترگان (دهستان پترگان در سال ۱۳۶۵ در محدوده شهرستان قاینات که در سال ۱۳۵۸ از بخش به شهرستان ارتقا یافت، به وجود آمد) شهرستان قاینات (به تاریخ ۱۳۵۸/۱۱/۲۷ به موجب مصوبه ۲۴۶۱ شورای انقلاب اسلامی بخش قاینات به شهرستان قاینات ارتقا یافته و از شهرستان بیرجند مجزا شد. این شهرستان در آن زمان دارای یک بخش مرکزی و ۷ دهستان به نام‌های پسکوه حومه قاین، زهان، شاهرخت، گرینگ، گزخت و نیم‌بلوک بود) قرار داشتند. در نقشه آبادی‌ها که مرکز آمار ایران براساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۷۵ ترسیم و منتشر کرده است. کبوده در زمره آبادی‌های مسکونی، یزدان در زمره آبادی‌های مسکونی موسمی، طاهراباد در زمره مزرعه مسکونی و یزدان سفلی در زمره مکان غیرمسکونی قلمداد شده است.

بالاخره در سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۸۵ یا ذکری از نام این سکونت‌گاه‌ها نیست یا تنها نیروهای انتظامی و مرزی در آنجا سرشماری شده‌اند و مردم روستاهای واقع در این زبانه تحدیبی مرز خاوری ایران، در محلی به نام بارنجگان اسکان داده شده و اماکن و خانه‌های این روستاها به کلی تخریب شده‌اند. افزایش چندبرابری جمعیت بارنجگان در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۷۵ در نتیجه این طرح اسکان حادث شده است (در تقسیمات کنونی کشوری، آبادی‌های یزدان و کبوده در محدوده دهستان پترگان بخش زیرکوه شهرستان قاینات قرار دارد. شهرستان قاینات در سال ۱۳۵۸، دهستان پترگان در سال ۱۳۶۵ و بخش زیرکوه در سال ۱۳۶۸ ایجاد شده‌اند؛ جدول ۲).

جابه‌جایی مردم این سکونت‌گاه‌ها در قالب طرح ایجاد حریم مرزی و اسکان عشایر صورت گرفته و دولت یک‌سری تسهیلات و امکانات برای مردمی که نقل مکان داده شده‌اند، قایل گشته است اما این طرح بین اهالی مهاجر و میزبان چندان با اقبال روبه‌رو نشده و مشکلاتی را به همراه داشته است.

وضعیت روستاها مرزی در حکمیت آلتای: همان‌گونه که در نقشه ۲ نمایش داده شده است؛ زبانه تحدیبی مرز خاوری ایران در محدوده حکمیت مرزی آلتای فقط به‌واسطه معمور و مسکون‌بودن یزدان و کبوده صورت گرفته و مزرعه نظرخان نیز برای افغان‌ها زبانه کوچکی را فراهم آورده است.

آلتای در این زمینه می‌نویسد "خط سرحدی در این منطقه موکول به سرنوشت محل یزدان است. اگر نقاط یزدان و کبوده از طرف ایرانی‌ها اشغال نشده بود ممکن بود سرحد را از طلعت‌تپه در مسیر عمومی جنوب با قطع دغ‌پترکان قرار داد. ولی اگر قبول بکنیم که این ناحیه متعلق به ایران است لزوماً باید خطوط ارتباطی برای این نقطه قائل بشویم" [26]. بنابراین واقع‌شدن تقریباً تمامی دغ‌پترگان در خاک ایران با همه اهمیت طبیعی و زیست‌محیطی‌اش نتیجه معمور و مسکون‌بودن یزدان و کبوده بوده است. به‌علاوه از منظر جغرافیای نظامی این دو سکونت‌گاه موقعیتی تحدیبی از مرز را برای ما فراهم آورد. سکونت‌گاه‌های مرزی یزدان و کبوده در زمان حکمیت آلتای در حقیقت روستاهای کوچکی بوده است که به‌دلیل موقعیت مرزی و مهم آن دارای پست ژاندارمری و دفتر گمرک بوده است. در مورد وضعیت این سکونت‌گاه‌ها آلتای چنین می‌نویسد "محل یزدان که فعلاً مرکب است از یک مزرعه و چند خانوار سکنه و یک پست ژاندارمری و یک دفتر گمرکی در دست ایرانی‌ها است و کبوده واقع در ۱۲ کیلومتری جنوب یزدان که دارای یک مزرعه و چند خانوار سکنه است نیز در تصرف ایرانی‌ها است. بین این دو محل، مزرعه نظرخان متعلق به یک نفر افغانی واقع است، در اطراف محل‌های مزبور نقاطی وجود دارد که عشایر افغانی در ایام زمستان از آن استفاده می‌کنند. بنابراین محل‌های یزدان و کبوده به ایران واگذار شده و مزرعه نظرخان واقعه بین این دو نقطه که مالک تبعه افغان آن هیچ‌وقت تابع اوامر پست ایرانی نبوده است به افغانستان واگذار می‌شود" [26].

تاثیرپذیری روستاها و سکونت‌گاه‌های مرزی از تحولات سیاسی و ژئوپلیتیکی: /اس‌بی‌جونز یکی از مرزپژوهان معروف معتقد است: مرز مثل پوست ممکن است مرض مربوط به خود را داشته باشد یا منعکس‌کننده امراض بدن باشد [27]. به اعتقاد او باید بیماری‌هایی را که منشا آن عامل یا عواملی ثالث و خارج از پیکر دو کشور همسایه هستند، افزود. رقابت‌های ژئوپلیتیکی جاری در سطوح جهانی و منطقه‌ای از این جمله هستند. تحولات سیاسی درون کشورها و تحولات ژئوپلیتیکی بر مرزها و مناطق مرزی و عملکرد و نقش‌های مرز تاثیرگذارند، در جدول ۱ مهم‌ترین تحولات سیاسی و ژئوپلیتیکی ۸۰ سال اخیر و تاثیرات آنها بر مناطق مرزی و سکونت‌گاه‌های مرزی لیست شده است.

تحولات روستاهای مرزی پس از تعیین مرز: در فرهنگ آبادی‌های استان خراسان، اطلاعات نسبتاً کاملی از وضعیت این آبادی‌ها در سرشماری ۱۳۵۵ وجود دارد. طبق تقسیمات کشوری آن زمان آبادی یزدان در محدوده دهستان شاهرخت، بخش قاینات شهرستان بیرجند

نقشه ۲) نقشه موقعیت جغرافیایی سکونت‌گاه‌های یزدان و کبوده و نظرخان در ایران و افغانستان امروزی (منبع: نگارندگان)

جدول ۱) مرز و سکونت‌گاه‌های مرزی (ذکرشده در حکمیت‌آلتای) در فراز و فرود تحولات سیاسی و ژئوپلیتیکی (۱۹۳۵-۲۰۱۸)

دوره ژئوپلیتیکی	مهم‌ترین تحولات ایران در این دوره	مهم‌ترین تحولات افغانستان در این دوره	مسائل مربوط به مرز خاوری و محدوده مورد مطالعه
اواخر دوره ژئوپلیتیک استعماری که با جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵) پایان می‌یابد	حکومت رضاشاه پهلوی، اشغال ایران در جنگ جهانی دوم و برکناری رضاشاه	پادشاهی ظاهرشاه و نخست وزیری هاشم‌خان که استبداد داخلی و انزوای منطقه‌ای و بین‌المللی را برای افغانستان در پی داشت.	حکمیت مرزی آلتای و تحدید حدود باقی‌مانده مرز ایران و افغانستان
دوره ژئوپلیتیک نظام دوقطبی (۱۹۴۵-۱۹۹۰)	قبل از پیروزی انقلاب دوره حکومت محمدرضا پهلوی و ایفای نقش به‌عنوان متحد آمریکا در منطقه	بی‌ثباتی سیاسی و کودتاهای خونین، اعلام جمهوری در افغانستان توسط داودخان، اعلام جمهوری خلق مارکسیستی نور ترکی	اقدام خاصی در زمینه مناطق مرزی خاوری صورت نمی‌گیرد و سکونت‌گاه‌های مرزی بدون تحولی مهم به حیات خود ادامه می‌دهند.
دوره بعد از پیروزی انقلاب اسلامی (۱۹۷۹-۱۹۹۰م)	پیروزی انقلاب اسلامی، خروج ایران از اردوگاه غرب - جنگ تحمیلی	اشغال افغانستان توسط شوروی	هجوم آوارگان و مهاجران افغانی و اسکان عده زیادی از آنها در مناطق مجاور مرزهای شرقی
دوره بعد از فروپاشی نظام دوقطبی (۱۹۹۰ تاکنون)	پایان جنگ تحمیلی و شروع قبل از ۱۱ سپتامبر و دوران سازندگی اشغال افغانستان - دوره اول دولت اصلاحات - چالش ایران با غرب درباره مساله انرژی هسته‌ای	خروج نیروهای شوروی از افغانستان، درگیری‌های داخلی، روی کار آمدن طالبان	- سرری کار آمدن طالبان و حمله به کنسولگری ایران و شهادت دیپلمات‌ها و روابط تیره ایران و افغانستان و تنش و ناامنی شدید در مناطق مرزی (افزایش گروگان‌گیری، شرارت، قاچاق مواد مخدر) - تخلیه روستاهای یزدان و کبوده و اسکان سکنه آنها در بارنجگان - افزایش کشت خشخاش و تولید مواد مخدر در ولایت‌های همسایه با ایران - انجام اقداماتی در ایران به‌منظور اجرای مواد (۲۰۳) و (۲۰۴) فصل هفتم (دفاعی، سیاسی و امنیتی) قانون برنامه پنجم توسعه - رکود نسبی بازارچه مرزی یزدان - اقدامات جدی ایران در زمینه طرح انسداد مرزی - ظهور داعش در افغانستان به‌ویژه در ولایاتی چون ننگرها- فاریاب- سرپل - قانون برنامه ششم توسعه به‌خصوص ارتقای امنیت در مرزهای کشور و جلوگیری از عبور عناصر تروریستی
دوره دوم دولت اصلاحات - دوره اول و دوم دولت بعد از ۱۱ سپتامبر و احمدی‌نژاد. ادامه چالش ایران با اشغال افغانستان غرب درباره مساله انرژی هسته‌ای و دوره اول و دوم روحانی و مساله برجام و خروج آمریکا از آن	دوره دوم دولت اصلاحات - دوره اول و دوم دولت بعد از ۱۱ سپتامبر و احمدی‌نژاد. ادامه چالش ایران با اشغال افغانستان غرب درباره مساله انرژی هسته‌ای و دوره اول و دوم روحانی و مساله برجام و خروج آمریکا از آن		

(منبع: نگارندگان)

دسترسی به آن محل بسیار محدوده گشته و نارضایتی درآمدی آنها را تشدید نموده است [29] (جدول ۲).

با توجه به خرده‌فرهنگ‌های متفاوت میان سه طایفه اسکان‌یافته در بارنجگان، آنها در همان مراحل اولیه اسکان نیز اقدام به جدایی‌گزینی نسبت به یکدیگر نموده‌اند که شاخصه آن جدایی ساخت خانه‌ها با فاصله زیاد از یکدیگر است. هم‌اکنون پس از گذشت چندین سال از اسکان آنها، به لحاظ اجتماعی کمتر صمیمیت و تعامل متقابل میان آنها ایجاد شده است. در واقع به دلیل این که بارنجگانی‌ها خود را مالک اولیه و اصلی محل اسکان می‌دانند، حضور دو طایفه دیگر برایشان نوعی تصرف اجباری تلقی می‌شود. همچنین از آنجایی که یزدانی‌ها از محدوده عرفی چرای دام‌های خود به دور هستند و به‌منظور انتقال دام به آنجا، ناچار به عبور دام از مزارع بارنجگانی‌ها هستند، تنش‌ها و درگیری‌های زیادی در این زمینه رخ داده است. مجموع این عوامل سبب شده است تا آنها حتی در امر ازدواج نیز کمتر تمایل به ازدواج برون‌گروهی داشته باشند و همچنین میل و رغبتشان برای مشارکت در امور عام‌المنفعه نیز در سطح پایینی قرار دارد به‌گونه‌ای که براساس پژوهش صورت‌گرفته ۸۶٪ کل افراد نمونه تحقیق تمایلی نسبت به مشارکت با افراد دیگر طوایف نداشته‌اند [29]. همچنین یکی از مولفه‌های مهم و اثرگذار در تداوم و ارتقای مشارکت روستاییان و همچنین کارآیی بهتر نتایج برنامه و طرح‌های مرتبط با روستاها، میزان رضایت‌مندی است. سنجش میزان رضایت افراد از اسکان در روستای بارنجگان نشان داد که ۸۴٪ آنها از شرایط کنونی و اسکان رضایت ندارند و تنها ۱۶٪ آنها راضی بوده‌اند. بدیهی است که این عدم رضایت ضمن کاستن از میزان مشارکت، تعامل و انسجام بین مرزنشینان، بر اعتماد و تعامل مرزنشینان با دولت مرکزی و نهادهای محلی مربوط به آن تاثیر داشته و دارد [29].

مساله دیگر که باید به آن بپردازیم این نکته است که آبادی‌های کبوده و یزدان به‌واسطه جمعیت هرچند اندکشان باعث شد که *آلتای* مسیر مرز را به‌صورت یک‌زبانه تحدبی به سمت شرق کج نماید و دوباره پس از دربرگرفتن یزدان و کبوده به سمت غرب و مسیر مستقیمش بازگرداند چرا که خودش در متن حکمیت به این مساله اشاره می‌کند که اگر این دو سکونت‌گاه نمی‌بود مرز را مستقیم از وسط دغ‌پترگان عبور می‌دادم. بنابراین تخلیه و تخریب این دو سکونت‌گاه مرزی که سند حقانیت و حاکمیت ما بوده است چندان موجه به نظر نمی‌رسد. نگارندگان در بازدیدی که از این روستاها داشتند شاهد هدررفت آب نسبتاً قابل توجه قنات کبوده بودند و بدیهی است که برای مردم کبوده زجرآور است که ملک آبا و اجدادی خود را رها و بدون استفاده گذارده و خود سربار مرتع و زمین دیگران باشند. در پایان باید یادآور شد که اگرچه روند تخلیه سکونت‌گاه‌های روستایی از سکنه در بسیاری از مناطق کشور و به‌خصوص مناطق مرزی، خشک و کویری مشاهده می‌شود و در روستاهای استان خراسان جنوبی نیز به وضوح قابل مشاهده است اما روند تخلیه روستاها در دهستان مرزی پترگان رشد بشیار پرشتابی را داشته و

جدول ۲) برخی مشخصات دموگرافیک بارنجگان (محل کنونی اسکان یزدانی‌ها و کبوده‌ای‌ها) از سال ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۵ [28, 30-33]

پارامتر/ دوره زمانی	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۵
جمعیت	۲۷۹	۱۹۳	۲۸۳	۳۸۶	۱۴۴۹	۱۵۲۸
خانوار	۶۶	۵۰	۷۱	۹۱	۲۸۴	۴۰۰
بعد خانوار	۴/۲۲	۳/۸۶	۳/۹۶	۴/۲۴	۵/۸۸	۳/۸
نرخ رشد جمعیت (%)	-	-۳/۶	۳/۹	۳/۲	۱۷/۹	۰/۲

افزایش جمعیت دوره ۱۳۸۵ نسبت به ۱۳۷۵ مربوط به طرح اسکان مردم کبوده و یزدان در این محل بوده است (مرکز آمار ایران، فرهنگ آبادی‌ها).

کانون اسکان عشایری بارنجگان در ۱۲۰ کیلومتری شهرستان قاینات به سمت مرز کشور افغانستان واقع شده است. این منطقه از توابع بخش پترگان واقع در شهرستان زیرکوه است که فاصله آن از مرکز شهر یعنی حاجی‌آباد ۳۰ کیلومتر است (بارنجگان به لحاظ موقعیت جغرافیایی بین مدار ۳۳ درجه و ۲۰ دقیقه و ۴۵ ثانیه تا ۳۳ درجه و ۴۴ دقیقه و ۱۸ ثانیه عرض شمالی و نصف‌النهار ۶۰ درجه ۵ دقیقه ۱۲ ثانیه تا ۶۰ درجه و ۳۷ دقیقه و ۳۶ ثانیه طول شرقی کشده شده است) پس از انجام مطالعات امکان‌سنجی طرح اسکان عشایر در روستای بارنجگان در سال ۱۳۷۴، تعدادی چاه عمیق و نیمه‌عمیق به‌همراه اراضی زراعی نوین‌یاد در حومه روستای مذکور، به عشایر اسکان‌یافته تخصیص یافت [29]. جمعیت اسکان‌یافته در بارنجگان ترکیبی از یک گروه عشایر بهلولی مشهور به بارنجگانی‌ها هستند و دو گروه دیگر قبلاً در روستاهای یزدان و کبوده در مجاورت مرز ساکن بوده‌اند که در راستای طرح امنیت در نواحی مرزی و همچنین اسکان عشایر سه گروه در کانون جدیدی به نام بارنجگان تجمیع شده‌اند. البته صاحبان قدیمی محل کنونی اسکان با فاصله تقریبی ۵۰۰ متر از محل فعلی، بارنجگانی‌ها هستند و این امر تبعات خاص خود را به دنبال داشته است [29]. به‌عنوان مثال با توجه به فراهم‌بودن زمینه مساعد آموزش و تحصیل برای گروه بارنجگانی‌ها از گذشته، میزان بی‌سوادی در میان آنها کمتر از دو طایفه یزدانی و کبوده‌ای است. در واقع می‌توان گفت توزیع برخورداری از میزان تحصیلات در میان سه گروه اسکان‌یافته به‌صورت متناسب و یکسان نبوده که این عامل در مسایل و برخوردهای روزمره اجتماعی آنها نیز جلوه‌گر شده است [29].

در میان عوامل اقتصادی، درآمد دارای اساسی‌ترین نقش و جایگاه در تداوم هر تغییر و نظام جدید ایجاد شده است. طبق بررسی تغییر درآمد و وضعیت اقتصادی خانوارها، ۵۵٪ افراد معتقدند که وضعیت اقتصادی آنها به‌ویژه به لحاظ درآمدی نسبت به قبل از اسکان رکود داشته است، ۱۵٪ این تغییر را رو به بهبود و ۲۸٪ بدون تغییر مثبت یا منفی ارزیابی نموده‌اند. در این میان دو گروه یزدانی و کبوده‌ای نارضایتی بیشتری نسبت به بارنجگانی‌ها از تغییر شرایط اقتصادی داشته‌اند و دلیل عمده آن، کاهش فرصت‌های اشتغال و کسب درآمد نسبت به پیش از اسکان در بارنجگان است. در واقع از آنجایی که در گذشته یزدانی‌ها در بازارچه مرزی یزدان کارگران روزمزد با حقوق نسبتاً مناسب بوده‌اند اما هم‌اکنون با اسکانشان در بارنجگان امکان

تاجران ایرانی و افغانی نشانگر نارضایتی و ابراز نگرانی آنها از رکود بازارچه مرزی یزدان بود. لازم به ذکر است که در سال‌های نه چندان دور بازارچه یزدان از نظر حجم صادرات و ارزش صادراتی در زمره چند بازارچه مرزی نخست کشور بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

مطالعه حکمیت‌های مختلف صورت‌گرفته در مرزهای خاوری ایران نشان می‌دهد که همواره سکونت‌گاه‌ها و مزارع و گواهی ساکنین یکی از مدارک مهم در تعیین رای و نظر نهایی در حکمیت‌ها بوده است. آبادی‌ها و مزارع یزدان، کبوده و نظرخان نیز در جریان حکمیت‌آلتای یک چنین نقشی را برای کشورهای متبوع خود ایفا کردند. وجود زیانه تحدیبی در محدوده حکمیت مرزی آلتای نتیجه معمور و مسکون بودن این سکونت‌گاه‌ها و مزارع بوده است که بیش از ۶ دهه بعد از تحدید حدود مرز نیز به حیات خود ادامه داده و حتی در اطراف آنها یکی دو آبادی دیگر به نام طاهرآباد و دارآباد نیز به وجود آمد. اما بعد از ناآرامی‌های موجود در افغانستان و به‌خصوص بعد از روی کار آمدن طالبان و در راستای امنیت مرز مردم این آبادی‌ها در محلی به نام بارنجگان اسکان داده شدند و امروزه از آبادی‌های معمور و مسکون یزدان و کبوده جز تلی از خاک و البته قنات‌هایی که آب آن به هرز می‌رود، چیزی باقی نمانده است. اما مزرعه نظرخان امروزه تبدیل به یک روستای خطی مرزی با جمعیتی بالغ بر ۱۰هزار نفر تبدیل شده است. ایجاد بازارچه مرزی یزدان از جمله اقدامات مثبت ایران در راستای توسعه مناطق مرزی و عملکرد ارتباطی و اقتصادی مرز بوده است که البته در حال حاضر به دلایلی در حالت رکود نسبی به سر می‌برد. خلاصه‌ای از وضعیت سکونت‌گاه‌های مرزی یزدان، کبوده و نظرخان در حکمیت مرزی و وضعیت کنونی آنها در جدول ۳ نشان داده شده است.

رکود تخلیه روستاها در این دهستان چندبرابر دهستان‌های دیگر این شهرستان بوده است.

تحولات در سکونت‌گاه‌های مرزی افغانستان (مزرعه نظرخان دیروز؛ کلاته نظرخان امروز): مزرعه نظرخان در تقسیمات کشوری افغانستان در حال حاضر در محدوده ولسوالی اناردره از ولایت فراه است. این ولسوالی اگرچه وسیع‌ترین ولسوالی ولایت مرزی فراه است ولی کم‌جمعیت‌ترین ولسوالی این ولایت بعد از دو ولسوالی دیگر همسایه ایران یعنی، ولسوالی مرزی لاش و جوبین و ولسوالی مرزی شیب کوه است^[34]. کلاته نظرخان در شمال غربی‌ترین نقطه ولسوالی اناردره واقع است که هم همسایه ایران است و هم در مجاورت مرز داخلی ولسوالی اناردره ولایت فراه با ولسوالی ادرسکن ولایت هرات قرار دارد.

اگرچه در مجموع ولایت فراه نسبت به ولایات دیگر افغانستان ولایت کم‌جمعیتی است و باز ولسوالی اناردره نسبت به ولسوالی‌های دیگر ولایت فراه جمعیت کمتری دارد ولی نمی‌توان از رشد قابل توجه جمعیت مزرعه نظرخان در عرض ۷۷ سال گذشته چشم پوشید به‌طوری که الان به یک روستای بزرگ مرزی با جمعیتی بیش از ۵هزار نفر تبدیل شده است. از نکات قابل توجه این روستای مرزی افغانستان، گسترش آن در امتداد طول خط مرز به‌صورت خطی است به‌طوری که این روستا را در زمره روستاهای خطی یا طولی می‌توان قلمداد نمود. از مهم‌ترین دلایل رشد جمعیت این روستا می‌توان عوامل زیر را برشمرد:

وجود بازارچه مرزی یزدان در فاصله ۲ کیلومتری روستا به‌طوری که بسیاری از کارگران شاغل در بازارچه مرزی از این روستا برای کار به بازارچه مراجعه می‌نمایند. نگارندگان در حالت رکود بازارچه مرزی یزدان نیز شاهد فعالیت تعدادی از کارگران افغانه در بازارچه بوده‌اند که به تخلیه و بارگیری مصالح ساختمانی مشغول بودند. بازدید نگارندگان و مصاحبه‌های مختلف با مسئول بازارچه، غرفه‌داران و

جدول ۳) مقایسه وضعیت سکونت‌گاه‌های مرزی ذکر شده در حکمیت آلتای و وضعیت کنونی آنها در ایران و افغانستان

نام مزرعه یا سکونت‌گاه در حکمیت	وضعیت سکونت‌گاه هنگام حکمیت	نام کنونی	موقعیت مکانی	وضعیت کنونی (رشد یا تخلیه و تخریب)	سایر توضیحات
مزرعه نظرخان	غیرمسکونی و مزرعه متعلق به یک تبعه افغانی	روستای کلاته نظرخان	افغانستان، ولایت فراه، ولسوالی اناردره	روستایی با جمعیت تقریبی بین ۵ تا ۱۰ هزار نفر	بازارچه مرزی یزدان نقش مهمی در افزایش جمعیت کلاته نظر داشته است
یزدان	جمعیت کم دارای یک پست ژاندارمری و گمرک	یزدان	ایران، استان خراسان جنوبی، شهرستان قاینات، بخش زیرکوه، دهستان پترگان	روستا تخلیه و تخریب شده است	مردم روستا در سکونت‌گاهی به نام بارنجگان که فاصله بیشتری از مرز دارد اسکان داده شده‌اند
کبوده	جمعیت کم	کلاته کبوده	ایران، استان خراسان جنوبی، شهرستان قاینات، بخش زیرکوه، دهستان پترگان	روستا تخلیه و تخریب شده است	مردم روستا در سکونت‌گاهی به نام بارنجگان که فاصله بیشتری از مرز دارد اسکان داده شده‌اند

* اگرچه در حکمیت آلتای نامی از آبادی‌های طاهرآباد و دارآباد برده نشده است اما شواهد امر از جمله سرشماری‌های نفوس و مسکن و نقشه‌های مربوطه نشان می‌دهد که این آبادی‌ها مدتی بعد از تحدید حدود مرز به وجود آمده‌اند و تا همین اواخر در سرشماری‌های مختلف تعدادی سکنه داشته‌اند و بعد از طرح اسکان عشایر مردم این آبادی‌ها نیز در محل دیگری از جمله بارنجگان اسکان داده شده‌اند و این دو آبادی نیز در حال حاضر خالی از سکنه و مخروبه هستند. (منبع: نگارندگان)

- Tehran: Marzbanan; 2011. [Persian]
- 4- Hafeznia MR. Principles and concepts of geopolitic. 2th Edition. Mashhad: Papoli; 2006. [Persian]
- 5- Mojtahedzadeh P. Frontier amirs and Eastern borders of Iran. Malekmohammadi Noori HR, translator. Tehran: Shirazeh; 1999. p. 318. [Persian]
- 6- Sagheb Hosseinpour GR. Khorasan borders with neighboring countries. Geogr Res. 1990;(18):120-44. [Persian]
- 7- Hafeznia MR. Political geography of Iran. 1st Edition. Tehran: Samt; 2002. [Persian]
- 8- Jafarnejad ShoorKaei SF. Goldsmith's borderline contract and its political-security effects, lost water. Etemad Newsp. 2008;(1581):5. [Persian]
- 9- Soleimani Dehkordi K, Nayerabadi M. Border challenges between Iran and Afghanistan in Reza Shah period. J Hist Islam Iran. 2013;22(16):111-42. [Persian]
- 10- Mojtahedzadeh P. Boundary politics and international boundaries of Iran. Malekmohammadi HR, translator. Tehran: Samt; 2010. p. 272- 313. [Persian]
- 11- Pishgahi-Fard Z, Mirzadeh Kouhshahi. V. Explaining the Obstacles to the Optimal Administration of Iranian-Pakistani Borders. Q Def Strategy. 2012;35(9):61-80. [Persian]
- 12- Hafeznia MR. The preincipals of sociopolitical studies. Qom: Kamal Almolok; 1999. [Persian]
- 13- Mokhtari Hashi H, Vazin N, Ataei S. Spatial planning strategies of border areas in the first to fifth economic, social, and cultural development plans of the Islamic Republic of Iran. Political Spat Plan. 2018;1(2):97-104. [Persian]
- 14- Preskat GRV. New Trends in Political Geography. Mirheydar D, Translator. Tehran: University of Tehran Publications; 1981. [Persian]
- 15- Afzali R, Qalibaf MB, Ahmadi Firozjaei M. Explanation of evolutions border in the political cyberspace. Hum Geogr Res Q. 2013;45(1):217-8. [Persian]
- 16- Ezati N, Heydaripour N, Eghbali N. The position and impact of boundary regions spatial planning in programming system (Case Study: IRAN Boundary Regions). Q J Hum Geogr. 2012;4(3):179-97. [Persian]
- 17- Ahmadi SA, Ansari Z. Survey of Border Regions according to SWOT Model (From Bandar Abbas to Goater). Political Spatial Planning. 2018;1(3):139-46. [Persian]
- 18- Mojtahedzadeh P, Asgari S. Political geography and geopolitic. Nazari AA, editor. Tehran: Payame Noor University; 2005. p. 83. [Persian]
- 19- Zarghani SH. Geopolitical factors effective on role and function of the international boundaries with emphasis on the borders I.R. Iran. Geopolit Q. 2007;3(2):116-47. [Persian]
- 20- Zarghani H. An introduction to international border acquaintance. Tehran: Police University of Islamic Republic of Iran Police Force; 2007. p. 45. [Persian]
- 21- Akhbari M. Geography of border with emphasis on borders of Iran. Tehran: Geographic Organization of the Armed Forces Press; 2009. p. 88. [Persian]
- 22- Afshordi MH, Janparvar M. Territorial boundary management pattern. Tehran: Supreme National Defense University; 2013. p. 31. [Persian]
- 23- Ilka Sh, Dinpanah Gh. Fractionation of place of residence in border areas by using TOPOSIS technique. J Agric Ext Educ Res. 2011;4(2):55-68. [Persian]
- 24- Afshordi MH, Janparvar M, Ahmadipour Z, Ghasri M. Explanation of effective indicators in border management. Geopolit Q. 2014;10(2):1-35. [Persian]

لازم به ذکر است که تامین و تحقق امنیت پایدار مناطق مرزی در سایه مشارکت مرزنشینان صورت خواهد پذیرفت و طرح‌هایی که در آن رضایت مرزنشینان لحاظ شود با موفقیت بیشتری روبه‌رو خواهد شد. اهمیت این مساله وقتی روشن‌تر می‌شود که طرح تقویت مرزبانی و مبحث حریم مرزی در شرف تصویب نهایی، ابلاغ و اجرایی‌شدن است. در برخی از استان‌ها نسبت به تعیین حریم مرزی اقدام شده، بدیهی است موفقیت این طرح در سایه رضایت‌مندی مرزنشینان و انجام آن با مشارکت مرزنشینان منجر به تحقق امنیت پایدار مرز و مناطق مرزی خواهد شد و در غیر این صورت نتیجه‌ای معکوس خواهد داشت.

خالی‌شدن مناطق مرزی از جمعیت نتایج منفی برای امنیت این مناطق به‌همراه خواهد داشت. همان‌طور که قبلاً اشاره شد، بسیاری از آبادی‌های مناطق مرزی در استان خراسان جنوبی و محدوده مورد مطالعه یعنی دهستان پترگان در حال تخلیه‌شدن هستند و جریان مهاجرت از مرز به مرکز در حال انجام است که عمده این مهاجرت‌ها با انگیزه اقتصادی و کسب شغل صورت می‌گیرد. از این‌رو برای پایداری جمعیت و سکونت‌گاه‌های مرزی، ایجاد شغل و توانمندسازی مرزنشینان در ایجاد اشتغال از جمله عوامل مهم است به‌خصوص که برخی از این سکونت‌گاه‌های مرزی از جمله بارنجگان که محل اسکان مردم یزدان و کبوده و سکنه قبلی بارنجگان است با پدیده جوانی جمعیت (طبق آمار خانه بهداشت در سال ۱۳۸۹ حدود ۵۵٪ افراد ساکن در روستای بارنجگان کمتر از ۱۵ سال، ۴۴٪ بین ۱۵ تا ۶۴ سال و ۱٪ افراد بالای ۶۵ سال سن دارند) روبه‌رو هستند که هم فرصت و هم تهدید می‌تواند باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن آسیب‌شناسی علل رکود بازارچه مرزی یزدان، راهکارهای لازم را در جهت فعال‌سازی مجدد این نوع بازارچه‌ها اتخاذ نمود.

تشکر و قدردانی: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

تأییدیه اخلاقی: نویسندگان به حقوق کپی‌رایت، مولفین و تحقیقات افراد، متعهد بوده‌اند و نسبت به آنها تعهد و الزام اخلاقی داشته و دارند.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

سهم نویسندگان: اسماعیل علمدار (نویسنده اول)، نگارنده مقاله/پژوهشگر اصلی (۶۰٪)؛ عمران راستی (نویسنده دوم)، نگارنده مقاله/پژوهشگر اصلی (۳۰٪)؛ سیدهادی زرقانی (نویسنده سوم)، نگارنده مقاله/روش‌شناس/پژوهشگر کمکی (۳۰٪)

منابع مالی: مقاله حاضر حامی مالی نداشته است و جزء وظایف پژوهشی دانشگاه و موسسه علمی خاصی نبوده است.

منابع

- 1- Mirheydar D. The foundations of political geography. 8th Edition. Tehran: Samt; 2001. [Persian]
- 2- Mojtahedzade P. Political Geographe and Geopolitics. 2th Edition. Tehran: Samt; 2007. [Persian]
- 3- Setareh J. Political geography of borders of Iran.

Housing Census 1986 [Internet]. Tehran: Iran Statistical Center; 1986 [cited 2018 May 15]. Available from: <https://www.amar.org.ir/portals/0/census/1365/abadi/abadi65-jeld118.pdf>. [Persian]

31- Iran Statistical Center. Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census 1996 [Internet]. Tehran: Iran Statistical Center; 1996 [cited 2018 May 15] Available from: <http://lib.sci.org.ir/DIGLIB/getfile.aspx?fileid=6281> [Persian]

32- Iran Statistical Center, Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census 2006 [Internet]. Tehran: Iran Statistical Center; 2006 [cited 2018 May 15] Available from: <https://www.amar.org.ir/سرشماری-عمومی-نفوس-و-مسکن/نتایج>

[Persian]. سرشماری/نتایج-در-سطح-آبادی-سال-۱۳۸۵

33- Statistical Center, Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census 2016 [Internet]. Tehran: Iran Statistical Center; 2006 [cited 2018 May 15] Available from: <https://www.amar.org.ir/سرشماری-عمومی-نفوس-و-مسکن/نتایج>

[Persian]. سرشماری/جمعیت-به-تفکیک-تقسیمات-کشوری-سال-۱۳۹۵

34- Central Statistics Office of Afghanistan. Settled population of country by provinces and sex for 2006-2009 years [Internet]. Kabul: Central Statistics Office of Afghanistan; 2009 [cited 12/10/2018] Available from: Link Not Found. [Persian]

25-Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic Of IRAN. The Law of the Fifth Five-Year Development Plan of the Islamic Republic of Iran (2011-2014) [internet]. Tehran: Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic of IRAN; 2010 [cited 2018 Nov 06]. Available from: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/790196>. [Persian]

26- National Consultative Assembly. The approval law of Turkish government's decision to limit the limits of Iran and Afghanistan [Internet]. Tehran: Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic of Iran; 1935 [cited 2018 May 15]. Available from: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93190> [Persian]

27- Drysdale A, Blake GH. The Middle East and North Africa: A political geography. 3rd Edition. Mirheydar D, translator. Tehran: Ministry of Foreign Affairs; 1994. pp. 111-2. [Persian]

28- Iran Statistical Center. Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and Housing Census 1976 [Internet]. Tehran: Iran Statistical Center; 1976 [cited 2018 May 15]. Available from: <http://lib.sci.org.ir/MultiMedia/PDF%20tafkik%20abad-i--1345-55/PDF-1355//Khorasan.pdf>. [Persian]

29- Shateri M, Hajipoor M. Effects of economic and social the settlement designs to nomads communities. Q J Hum Geogr. 2012;3(2).1-17. [Persian]

30- Iran Statistical Center. Farhang Abadia (Khorasan Province), Birjand-Qainat County, Population and

